

SvD

Debattredaktionen
debatt@svd.se
Telefon 08-13 51 49

DEBATT

Redaktör
Carina Stensson
Bitr redaktör
Carl-Johan
BilkenrothWebb:
SvD.se/debatt
Twitter:
twitter.com/
SvDDebatt
Facebook:
SvD Debatt

Mer debatt →

Rubrik 18 p
ca två raderFakta bröd ui
SvD.se/debatt

Mer debatt →

Rubrik 18 p
ca två raderFakta bröd ui
SvD.se/debatt

Tre myter som försämrar skolan

OVETENSKAPLIGA TRENDER Godtyckliga påståenden om undervisning får utrymme i skoldebatten på bekostnad av vetenskapliga riktmärken. Det är dags att göra upp med de akademiska myterna om skolan, skriver universitetslektorn Björn Sjödén.

Skollagen ska garantera alla de barn som snart börjar ett nytt år i skolan en utbildning på vetenskaplig grund. Skoldebatten präglas dock av graverande missuppfattningar om dagens elever och deras sätt att lära, som saknar vetenskapligt stöd – vilket drabbar förtroendet för vetenskapen själv.

Exempelvis föreslog under Almedalsveckan Liberalernas Jan Björklund att skära ner på ämnet utbildningsvetenskap för att i stället fördjupa blivande lärares ämneskunskaper. Förslaget mötte rättmätig kritik av lärarförbundets ordförande Johanna Jaara Åstrand som påpekade det olämpliga i att ställa ämnesdjup mot kunskap om hur undervisning går till.

Dessvärre är Björklunds utspel bara ett av många exempel på hur godtyckliga påståenden i skoldebatten åsidosätter vetenskapliga riktmärken. Självklart behöver lärare tillräckliga kunskaper i sitt ämne. Men som enskild faktor spelar fördjupade ämneskunskaper, vilket John Hatties omfattande forskning visat, en försumbar roll för studieresultaten jämfört med exempelvis lärarens tydlighet och sociala förmåga. Viktigast är ändå hur sådana faktorer samverkar eftersom de i praktiken inte går att skilja åt. Det är just utbildningsvetenskaplig forskning som kan sätta ljus på denna typ av komplexa effekter.

Vad hindrar då forskningsresultaten att få praktiskt genomslag i skolundervisningen?

För det första har pedagogisk verksamhet länge ansatts av mer eller mindre ovetenskapliga trender. För det andra konkurrerar populära uppfattningar med vetenskapliga fakta på samma område. Ursprunget kan vara en välmenande lärare som har positiv erfarenhet av ett visst sätt att undervisa och sprider detta men bortser från de många andra faktorer som påverkar hur metoden fungerar, inklusive personliga egenskaper hos läraren själv. Problemet uppstår när metoden sprids okritiskt – kanske för att den är intuitivt tilltalande, presenteras av en karismatisk person och med enskilda exempel – men utan djupare förklaringar, kritik eller i relation till mer effektiva alternativ.

I bästa fall resulterar detta i användbara undervisningstips men förstärker samtidigt uppfattning-

en om undervisning som något där lite vad som helst kan funka och där man provar sig fram. I värsta fall odlas akademiska myter av typen "rättan i pizzen" – undervisningsrecept med tillräckligt trovärdigt innehåll för att tas på allvar men som är falska eller ineffektiva.

Utbildningsforskarna Paul Kirschner och Jeroen van Merriënboer har gjort en översikt av ett antal aktuella undervisningsmyter. Jag vill framhålla tre centrala punkter:

1. Myten om elever som digitala infödingar

På engelska har länge talats om "digital natives", en generation "digitala infödingar" som vuxit upp med digital teknik och därför anses kompetent att hantera den. En framträdande och helt felaktig före-

”
Lärandets googlifisering får elever att skriva om Martin Luther Kings problem med Karl V.

ställning är att elever kan "multitaska" (göra flera saker samtidigt) för att de flyhänt och till synes oproblematiskt navigerar mellan program på datorn, chattar och använder mobilen medan de arbetar. I själva verket växlar man mellan aktiviteterna vilket tar tid och snabbt överbelastar arbetsminnet. Forskningen visar genomgående att elever därigenom tar längre tid på sig, uppnår sämre resultat och bearbetar information ytligare. Dagens unga är inte mer experter på digital teknik än dagens vuxna blivit experter på mekanik och aerodynamik för att de vuxit upp med bilar och flygplan. Digital teknik kan otivelaktigt berika lärandet men barn, liksom vuxna, behöver lära sig hur tekniken kan användas för att uppnå skolans kunskapsmål.

2. Myten om kunskap som färskvara

Att "allting finns på internet" har lett till missuppfattningen att elever, speciellt på högre nivå, bara behöver lära sig att söka kunskap men inte under-

Att "allting finns på internet" har lett till missuppfattningen att elever bara behöver lära sig att söka kunskap men inte undervisas i grundkunskaper, skriver debattören. FOTO: JESSICA GOW/TT

visas i grundkunskaper. Kunskap ses som något tillfälligt och föränderligt som hela tiden uppdateras. Men då blandar man ihop kunskap med information. Forskningen visar att internetanvändare varken är särskilt bra på att välja rätt söktermer eller att bedöma sanningshalten i resultaten. Kunskapskritik är en komplex kognitiv process som styrs av förkunskaper. Det är vad vi redan vet – snarare än vad vi inte vet – som avgör vilken information vi ser och tar till oss. Det är lärandets googlifisering – att omedelbart få svar utan att granska sina egna frågor – som får elever att skriva om Martin Luther Kings problem med Karl V eller förväxla renessansens mästare med tonåriga ninjasköldpaddor. Lösningen är inte att strypa tillgången på information utan att visa på värdet av att besitta grundbegrepp som underlättar kunskapssökandet även på internet.

3. Myten om elevens självständighet

I dag förutsätts elever på alla nivåer att arbeta mer självständigt. Tydliga exempel är olika former av problembaserat lärande (PBL) där en eller flera elever tilldelas en uppgift och förväntas komma fram till svaren på egen hand. Men samtidigt som man överskattar elevens förmågor att hantera digitala resurser, underskattar man behovet av stöttning och vägledning utifrån. Omfattande forskning visar att elever lär sig mer effektivt i en kontrollerad miljö med begränsade valmöjligheter, och att elevernas egna preferenser sällan gynnar lärandet bäst. Detta talar för en mer aktiv lärarroll men också bättre digitala läromedel som utnyttjar tekniken för individualiserad styrning och återkoppling.

Att skolundervisningen ska vila på vetenskap framför myter verkar självklart men kräver aktiva politiska insatser. Undervisning är inte ett område för den som tror på patentlösningar och universalrecept. Detta ger skäl att stärka, inte minska, utbildningsvetenskapens roll på lärarutbildningen. Med en annan grundsyn riskerar vi såväl kvaliteten i undervisningen som sakligheten i skoldebatten.

BJÖRN SJÖDÉN

fil.dr. i kognitionsvetenskap och lektor i utbildningsvetenskap vid Högskolan i Halmstad